

Välkommen till Skövde Naturskyddsförening och vårt program!

Vi i styrelsen ser fram emot ett nytt och spännande verksamhetsår. Vi har laddat programmet med intressanta och lärorika aktiviteter av olika slag och hoppas att du hittar något som lockar just dig, något som fördjupar ett befintligt intresse eller kanske öppnar upp en helt ny värld.

Om du har frågor om någon programpunkt, kontakta Jon Liljebäck på jonhessman@hotmail.com eller på 073-554 40 84 (om inget annat anges). Vi tar också gärna emot synpunkter på utbudet och förslag på aktiviteter till nästa års program!

Rördrom *Botaurus stellaris*

Ordföranden har ordet

Den 22 mars 2023 hade föreningen bjudit in Sebastian Kirppu, skogsaktivist och ambassadör för organisationen Skydda Skogen, för att hålla ett föredrag med rubriken "Den svenska skogen – 70 år av kalhyggen". Intresset var mycket stort och lokalen var fullsatt med närmare 70 personer. Många Skövdebor kom, men även folk från angränsade kommuner.

Efter det mycket intressanta föredraget ställde jag frågan om vi skulle starta en skogsgrupp här i länet. Flera anmälde sitt intresse och den 1 november i höstas hade vi vårt första möte, då nio personer träffades i Skövde.

Skogsgruppen skall bland annat jobba med:

- Bevakning av avverkningsanmälningar
- Att inventera skogar där det kan finnas stora naturvärden
- Att sprida kunskap om skog, lära av varandra och anordna kurser
- Att bilda opinion i media

Vid vår första utflykt besökte vi en skog intill väg 26 i närheten av Garparörs naturreservat. Här växer ett jättestort bestånd av den rödlistade orkidén knärot. Tyvärr hade skogen avverkningsanmälts och bara en liten del av skogen kommer att bli kvar – på tok för lite för att knäroten ska kunna överleva på sikt. Länsstyrelsen har beviljat dispens för avverkningen. Detta har föranlett att vi har överklagat avverkningsanmälan, så nu får vi se vad som sker, men tyvärr ser det inte alltför hoppfullt ut.

Kurt-Anders Johansson
Ordförande

Våra arbetsgrupper

Tillsammans har vi kraft att förändra!

Vill du vara med och göra skillnad för klimatet?

Vi välkomnar alla som vill engagera sig för klimatet till vår arbetsgrupp. Vi vill bidra till ett fossilfritt, klimatsmart och miljövänligt Skövde, både genom att påverka kommunen i deras klimatarbete och genom att inspirera boende och verksamma i Skövde att leva mer klimatsmart. Kom med på ett av våra möten så får du veta mer om vårt arbete. Kontakta Eva Berglund, evamar.berglund@gmail.com

Hjälp oss att bevara de sista gammelskogarna!

I den nystartade Skogsgruppen Skaraborg lär vi oss och sprider kunskap om naturskogen och dess biologiska mångfald. Vi verkar för att de skyddsvärda skogar som ännu finns i våra trakter ska finnas kvar, även till kommande generationer. Vi vill gärna bli fler eldsjälar. Kontakta Jon Liljebäck, jonhessman@hotmail.com

Hökabergsgruppen

Våra ängs- och betesmarker på Hökaberg behöver skötsel för att dess naturvärden ska bibehållas och utvecklas. Det handlar bland annat om röjning av träd och buskar, jakt på ohävsarter, underhåll av fågelholkar, slätter, stängsling och inventeringar av olika arter. Vi är ett nätverk som dagtid åker till Hökaberg och jobbar någon dag i månaden. Alla deltar efter sin förmåga, inga stora krav. Naturligtvis har vi med oss matsäck och njuter och umgås i de fina markerna. Dessutom får vi frisk luft och lite motion. Tveka inte att följa med ut. Alla kan vara med – ju fler vi är desto finare blir resultatet! Kontakta Ingvar Fredriksson, ingvar.fredriksson@telia.com eller 073-727 36 48

Studiecirklar

Odla nya kunskaper med oss!

Ut i naturen

Vill du hitta nya naturområden, lära dig nya arter, umgås med lika-sinnade eller bara komma ut i naturen? Häng då med! Vi tittar på den biologiska mångfalden i dess olika former och sätter in dem i sitt ekologiska sammanhang. Fikapaus med småprat ingår alltid. På våren går vi ut på måndagskvällar, på höst och vinter varannan söndags-förmiddag. Starttider meddelas på hemsidan och via e-post. **Anmälan** till Ingvar Fredriksson, ingvar.fredriksson@telia.com eller 073-727 36 48

Ny i Sverige och nyfiken på djur och natur?

Den här studiecirkeln vänder sig till dig som är ganska ny i Sverige, som kanske känner dig osäker i naturen men gärna vill komma ut och lära tillsammans med andra. Runtom Skövde finns en rik natur med sjöar, ångar, hagar och berget Billingen. Här finns mycket att utforska! Samtidigt kan vi träna svenska, och även du som är född i Sverige och vill möta folk från andra kulturer är välkommen. Vi gör kortare vandringar med olika teman utifrån deltagarnas intressen. Fokus är att få upp ögonen för vår fantastiska natur och ha trevligt tillsammans. Vi startar i april och träffas sex gånger under våren. **Anmälan** till Siv Hallnemo, hallnemosiv@gmail.com eller 070-262 31 39

Småkrypsstudion

Det här är studiecirkeln för dig som fotograferar insekter och andra småkryp som du träffar på. Hur tar man reda på vad man har fångat på bild? Tillsammans går vi igenom deltagarnas medhavda bilder, hjälps åt med artbestämning och lär oss mer om djuren. Vi träffas fyra gånger under hösten med fokus på olika artgrupper, start den 5 september. **Anmälan** senast i juni till Jon Liljebäck, jonhessman@hotmail.com

Fredag 1 mars Ugglorop i skymningen
17:00-21:00 Samåkning från Billingehovs parkering

Under vårvinternatten är revirhävdande ugglor som mest aktiva. Vi beger oss ut i skymningen i förhoppningen att höra några olika arter. Bäst är förutsättningarna vid klar och vindstilla väderlek – blir det alltför blåsigt eller regnigt satsar vi i stället på **reservdagen fredag 8 mars**. Ta gärna med en kaffetermos. Exkursionen anordnas i samarbete med Skövde Fågelklubb och leds av Per-Olof Bengtsson.

Onsdag 6 mars Årsmöte
19:00-21:30 Aspö Gård

Välkommen till Skövde Naturskyddsförenings årsmöte på Aspö Gård. Vi går igenom mötesförhandlingarna och avnjuter sedan en traditionsenlig semmeltårta. Jon Liljebäck visar bilder från Svalbard och berättar om naturen och människans aktiviteter på världens nordligaste beboeliga plats.

Onsdag 13 mars Studiebesök hos Skövde Energi
18:30-21:00 Värmekällan, Energivägen 1

Vi besöker kraftvärmeverket och får lära oss om Skövdes fjärrvärmenät, hur värmen alstras och vilka miljöhänsyn som tas. Samling vid kontorsingången. Skövde Energi bjuder på fika. Vi har plats för högst 20 deltagare, **anmälan senast 7 mars till Nils Lagerblad** (070-340 74 84 eller nils.fredrik.lagerblad@gmail.com).

Älg *Alces alces*

Onsdag 3 april Klimatföreläsning – vad görs i Skövde kommun?

18:30-21:00 Studieförbundet, Gustav Adolfs gata 45

Hur ligger det till med utsläpp av växthusgaser i Skövde i förhållande till kommunala, regionala och nationella mål? Vilka åtgärder vidtas och planeras för att minska utsläppen inom Skövde kommun och från konsumtionen av varor som leder till utsläpp utomlands? Kommunens tjänstemän berättar om sitt arbete med klimatfrågor. Vi bjuder på fika.

Söndag 14 april Familjeutflykt i Ryds ängar och grottor

10:00-13:00 Ryds ängar, första parkeringen

Vi följer vattnets väg uppströms mot Ryds grottor. Kalkstenen bildar trappsteg i bäcken att kliva på. Väl uppe på berget tar vi fram matsäcken innan vi letar oss ner i grottorna som bildats av den mörka diabasen. Ha på rejäla skor och oömma kläder. Vandrigen leds av Siv Hallnemo.

Söndag 21 april Fagning på Hökaberg

10:00-13:00 Hökaberg (samåkning från Billinge hov kl 09:30)

Kom med och gör vårfint i natur- och kulturmarkerna på Hökaberg. Vi fagar, räfsar och röjer i ängarna och betesmarkerna. Alla kan vara med, vi tar det i egen takt och upplever det fina landskapet. Kretsen bjuder på korv men ta med egen dryck och fika.

Söndag 28 april Vårvandring på Våmbs ängar

10:00-13:00 Parkeringen vid Våmbs kyrka

Vi går ca 2 km i kuperad terräng för att besöka den stora eken, vitsippor och porlande vatten i kohagarna på Våmbs ängar. Vi beundrar utsikten över Skövde och Våmbs kyrka och får se en glimt av de gamla och nya dagbrotten. Har vi tur får vi också umgås med korna i hagarna. Det finns bänkar utefter Billingeleden så ta med fika! Vandrigen leds av Helena Enroth och Jon Liljebäck.

Gullpudra *Chrysosplenium alternifolium*

Söndag 5 maj Högsböla ängars blomsterprakt
10:00-12:30 Parkeringen vid Högsböla ängar, 1 km N Bergs kyrka

I de fuktiga partierna blommar ramslök och svalört. I den torrare delen i väster, Billingens enda alvarmark, blommar det rikligt med gullviva och Sankt Pers nycklar liksom många andra ängsväxter. På kalkhällarna trivs småväxta arter som backtimjan, duvnäva och grusbräcka. Har vi tur finner vi också grusviva, det här är en av dess få växtplatser på Billingen. Ta med fika som vi intar med vacker utsikt över sjön Lången. Lätt vandring, ca 2,5 km. Vandrigen leds av Kurt-Anders Johansson. Anordnas i samarbete med Västkoststiftelsen.

Söndag 12 maj Vandring i Lycke-Lilla Höjen naturreservat
10:00-13:00 Samåkning från Lerdala kyrka

Under denna vandring möts natur och geologi. I Valle härad gjorde istiden halt i tusen års tid och skapade ett unikt landskap. Geologen Torbjörn Persson guidar i landskapet och Peter Stofkoper visar upp botaniken. Medtag fika så tar vi en fikapaus bland gullvivor och blommande körsbärsträd. Medelsvår vandring, ca 3 km. Anordnas i samarbete med Västkoststiftelsen. Vid frågor om aktiviteten, kontakta Peter Stofkoper (070-682 76 78).

Onsdag 15 maj Cykla med Siv
18:00-21:00 Samling vid fontänen vid Skövde Arena

Att cykla är smart både för hälsa och klimat. Vi slår ett slag för cykling i Skövdes tätort och ”tränar” inför FN:s cykeldag den 3 juni. *Cykling ger sociala, ekonomiska och miljömässiga fördelar – och för människor samman* (från pressmeddelandet vid cykeldagens införande 2018). Vi cyklar i behagligt tempo på cykelbanor och mindre vägar och stigar och upptäcker förhoppningsvis ny natur och kultur. Naturligtvis stannar vi längs vägen för medhavd fika och prat. Siv Hallnemo leder cykelturen.

Onsdag 22 maj Biologiska mångfaldens dag – sandens rike
18:00-20:30 Parkering vid Bäckedalens NR, 800 m S Timmersdala

På biologiska mångfaldens dag besöker vi ett gammalt sandtag för att bekanta oss med några av de varelser som bosatt sig i sandmassorna. Vi lär oss om sanden som livsmiljö och dess betydelse för biologisk mångfald. Ta med fika och gärna en lupp. Jon Liljebäck leder utflykten. Vid regn kan aktiviteten komma att ställas in.

Onsdag 29 maj Vandring i blommande Rhododendrondalen
18:30-21:00 Parkeringen vid Slalombacken

Vi vandrar i Rhododendrondalen, hör lite om historien, ser vilka örter, träd och buskar som finns där och njuter av blommande rhododendron. Ta med fika så kan vi sitta ner en stund och njuta av områdets skönhet. Vandrigen leds av Ingvar Fredriksson.

Söndag 2 juni Natur och geologi på Forentorpa ängar
10:00-13:00 Parkeringen vid Forentorpa ängars naturreservat

Forentorpa ängar söder om Hornborgasjön var en gång skådeplats för tappningen av Åsleissjöns väldiga vattenmassor. Torbjörn Persson guidar i områdets geologi, Peter Stofkoper visar botaniska sevärdheter och Anna Johansson berättar om träden. Medtag fika. Medelsvår vandring, ca 2 km. Anordnas i samarbete med Västkoststiftelsen. Vid frågor om aktiviteten, kontakta Peter Stofkoper (070-682 76 78).

Onsdag 12 juni Vandring på Hökaberget
18:30-21:00 Hökaberget (samåkning från Billinge hov kl 18:00)

Vi åker till Hökaberget, promenerar genom naturbetesmarkerna och ängarna och tar del av deras biologiska mångfald. Vid inventeringar har vi hittat mer än 1600 olika arter – kanske hittar vi någon ny art där i kväll? Eller så njuter vi bara av de fina markerna. Ta med fika. Vandringen leds av Ingvar Fredriksson.

Lördag 15 juni Sommarnattens juveler
22.00-gryning Garparörs NR, parkeringen vid Ingasäter

I skydd av nattens mörker flyger många fascinerande skapelser. Trots sina nattliga vanor är många av nattfjärilarna förvånansvärt färggranna och vackert mönstrade. UV-lampan är en effektiv fjärilsmagnet och med rätt förutsättningar kan natten bjuda på över hundra arter. Helst ska det vara varmt, mulet och vindstilla – om det regnar eller blåser för mycket kan vi bli tvungna att ställa in lysningen. Ta gärna med en fick- eller pannlampa. Jon Liljebäck guidar bland fjärilarna.

Måndag 24 juni Orkidéerna i Nohlmarken
18:30-20:30 Parkeringen vid Nohlmarkens naturreservat

Om du vill se massor med orkidéer och andra vackra växter så är det här vandringen för dig! Kurt-Anders Johansson guidar bland blommor och blad och vi har goda chanser att få se tio olika orkidéarter. Med lite tur har vi några brudsporrar, kärr- och skogsknipprötter börjat blomma. Men vi kommer även att få se många andra vackra blommor som kärrspira, slätterfibbla, sommarfibbla och stallört. Kanske blommor smörbollarna fortfarande. Ta med fika som vi intar efter guidningen. Anordnas i samarbete med Västkoststiftelsen.

Lördag 6 juli Dagfjärilar och andra nektarälskare
9:30-12:30 Samåkning från Billinge hovs parkering

Vi tar oss upp på Billingen och till den botaniskt mycket artrika vägsträckan vid Hallan. Per-Olof Bengtsson guidar bland bevingade blombesökare med fjärilar i fokus. Fjärilarna vill helst ha det varmt och soligt, så vid otjänlig väderlek får vi satsa på **reservdagen tisdag 9 juli** i stället.

Helgen 3-4 aug BioBlitz Hökabergr
Hökabergr

På Naturskyddsforeningens gård Hökabergr i Istrum gör vi vad vi kan för att skapa livsrum åt en mångfald av arter – fåglar, småkryp, blommor, svampar, mossor, lavar. Men vilka arter har flyttat in? Under ett dygn, lördag 12:00 till söndag 12:00, utforskar vi djur- och växtlivet i markerna. Alla är välkomna att vara med så länge man har lust – med fler ögon kan vi upptäcka mer! Fågelskådning, blomstervandring, nattfjärilslysning och en mängd andra aktiviteter utlovas. Ett detaljerat program kommer att presenteras på vår hemsida när det närmar sig.

Lördag 10 aug Slätterdag på Hökabergr
09:30-14:00 Hökabergr (samåkning från Billinge hov kl 09:00)

Uppliv en gammal kultur- och naturgärning – kom och hjälp till med slättern av ängsmarkerna. Ta gärna med lie om du har, annars får du låna. Vi räfsar ihop och tar bort det slagna. Ta med vänner och bekanta, alla kan hjälpa till och det är trevligt om vi blir många. Kretsen bjuder på korv men ta med fika och det du vill dricka.

Onsdag 28 aug Svampplockning
18:00-20:30 Samåkning från Billinge hovs parkering

Vi ger oss ut i Skövdes närområde för att i första hand leta matsvampar, men vi plockar alla svampar vi hittar för att om möjligt lära oss något nytt. Vi går också igenom giftsvampar som man ska undvika. Tillgången på svamp kan vara lite vanskelig så vi hoppas på regn i veckorna innan utflykten, men några svampar hittar vi alltid! Ta med svampkorg och fika. Vid frågor, kontakta kvällens svampciceron Börje H Fagerlind (070-894 69 86 eller borje4824@gmail.com).

Slätterblomma *Parnassia palustris*

September Oktober

Söndag 8 sept   **Klyftamons geologi**
10:00-13:00   Samåkning från Lerdala kyrka

Klyftamon står i skarp kontrast till omgivande natur. Orsaken till detta var den gigantiska tappningen av den Baltiska issjön då nästan all jord spolades bort. Kvar lämnades ett kargt och bergigt landskap. Geologen Torbjörn Persson målar upp händelseförloppet för denna naturkatastrof som avslutade den senaste istiden. Peter Stofkoper visar botaniska sevärdheter. Medtag fika. Anordnas i samarbete med Västkoststiftelsen. Vid frågor om aktiviteten, kontakta Peter Stofkoper (070-682 76 78).

Torsdag 12 sept   **Skogskväll**
18:30-20:30   Aspö Gård

I samarbete med Skövde Fågelklubb bjuder vi in till en föreläsningkväll med skogstema. Christer Johansson från Birdlife Sverige inleder med att beskriva den biologiska mångfalden i skogen och hur den påverkas av dagens skogsbruksmetoder. Därefter presenterar vår arbetsgrupp Skogsgruppen Skaraborg sin verksamhet och vilka frågor de har arbetat med sedan starten förra hösten.

Söndag 13 okt   **Gammelskogen vid Vristulven**
10:00-13:00   Samåkning från Timmersdala kyrka

Vi börjar i gammelskogen vid Lindbergska ytan och vandrar sedan ut mot Brantehall. Längs vägen rör vi oss genom en gammal barrskog med 200-åriga tallar, några märkta av huggspår. Ta med dig fika som vi intar ute på klipporna vid Brantehall med utsikt över sjön. Medelsvår vandring, ca 1,5 km. Anordnas i samarbete med Västkoststiftelsen. Vid frågor om aktiviteten, kontakta Peter Stofkoper (070-682 76 78).

Söndag 20 okt   **Mossornas dag**
10:00-13:00   Samåkning från Billingehovs parkering

Vi firar mossornas dag ute i naturen och besöker bland annat en mosse – vad annars! Jon Liljebäck guidar bland olika mossor på jord, sten och träd och berättar om mossornas liv. Vi får lära oss hur man känner igen några vanliga arter. Ta med fika, stövlar och gärna en handlupp.

Onsdag 23 okt   **Öringsafari i Hjoån**
19:00-21:00   Grebbans kvarn, Strömdalsvägen i Hjo
eller samåkning från Billingehov kl 18:00

I höstmörkret spanar vi efter de stora fiskarna på en guidning om öringens liv och deras vandring från Vättern till Mullsjön. Gummistövlar och varm klädsel rekommenderas liksom en bra fick- eller pannlampa. Vi har plats för högst 25 deltagare, **anmälan till Ingvar Fredriksson** (073-727 36 48 eller ingvar.fredriksson@telia.com).

November December

Onsdag 6 nov   **Holkbyggerverkstad**
18:30-21:00   Skövde Fågelklubbs lokal, Norra Bergvägen 21

Finns det några trevligare grannar än sjungande svartvit flugsnappare eller en blåmesfamilj? Tillsammans med Skövde Fågelklubb bjuder vi in till verkstad. Bygg holkar till din egen trädgård eller som julklapp till någon i din närhet. Ritningar och virke finns på plats, vi tar ut en liten kostnad per holk. Håkan Fröjd och Jon Liljebäck finns på plats och stöttar i snickeriet om det behövs.

Anmälan senast 31 oktober till Jon Liljebäck (073-554 40 84 eller jonhessman@hotmail.com), meddela också gärna om du är intresserad av någon särskild typ av holk.

Onsdag 13 nov   **Algodling på Västkusten**
18:30-21:00   Studieförbundet, Gustav Adolfs gata 45

Vill du lära dig om den "blå näringen" på västkusten och hur det går till att odla och skörda alger storskaligt? Algodling för livsmedelsproduktion är intressant för framtiden och det pågår många forskningsprojekt inom området. Helena Enroth visar bilder från Tjärnö marina laboratorium, där man har försöksodlingar för havssallat, och skörd av sockertång från en kommersiell odling utanför Grebbestad. Vi bjuder på fika – och smakar på några alger!

Onsdag 27 nov   **Svamparnas roll i naturen**
18:30-21:00   Studieförbundet, Gustav Adolfs gata 45

Svampar har ett spännande samspel med många andra organismer. Anders Dahlberg, professor i mykologi vid Sveriges Lantbruksuniversitet och med rötter i Skövde, berättar om svamparnas ekologiska roll. Bland mycket annat får vi lära oss mer om mykorrhizans fascinerande nätverk. Vi bjuder på fika.

Onsdag 11 dec   **Att utforska biologisk mångfald**
18:30-21:00   Studieförbundet, Gustav Adolfs gata 45

Sonja Leidenberger, lektor i biovetenskap och forskare vid Högskolan i Skövde, berättar om sin forskning med invasiva arter, monitorering av biodiversitet med molekylära metoder (både på havs- och sötvatten) och lite om projekt med honungsbin. På ett lättillgängligt sätt visar hon upp flera olika aspekter av forskning inom biologisk mångfald och hur forskning kan hjälpa till att bevara den. Vi bjuder på fika.

Skräppe-tare (även kallad sockertång) *Saccarina latissima*

Onsdag 22 jan   **Sötvattensmusslor som bioindikatorer**
18:30-21:00   Studieförbundet, Gustav Adolfs gata 45

Annie Jonsson, bitr professor och forskare vid Högskolan i Skövde, berättar om sötvattensmusslor och om deras roll som indikatorer på vattenstatus. Musslorna filtrerar och renar vattnet och musselbäddar på botten fungerar även som skydd för andra organismer i vattnet vilket gynnar biologisk mångfald. I sin forskning studerar hon hur musslor kan användas som bioindikatorer för miljö- och naturvårdsarbetet i vattendrag och sjöar. Vi bjuder på fika.

Onsdag 29 jan   **Förorenade områden i Skövde kommun**
18:30-21:00   Studieförbundet, Gustav Adolfs gata 45

PFAS och andra föroreningar finns i marken på flera platser i Skövde kommun. Dessa kemikalier kan utgöra ett hot mot såväl miljön som mot människors hälsa. Det är viktigt att dessa områden inventeras, undersöks och åtgärdas. En miljöinspektör från Miljösamverkan östra Skaraborg berättar om var dessa områden finns och hur man arbetar med dem. Vi bjuder på fika.

Onsdag 3 feb   **Bifrostobservatoriet i Lugnås**
19:00-21:00   Bifrostobservatoriet, adress Trankärr Berget 3
eller samäkning från Billingeheav kl 18:00

Bifrostobservatoriet, beläget på Lugnåsberget en mil sydväst om Mariestad, är ett av världens mest utvecklade amatörobservatorier. Observatoriet ägs och drivs av Mariestads Astronomiska Klubb. Vi deltar på kvällens föreläsning med start kl 19 och efter fika får vi observera stjärnhimlen någon halvtimme–timme om vädret tillåter. Ta på varma kläder då observatoriet inte är uppvärmt!

Föranmälan senast 26 januari till Helena Enroth (070-787 57 39 eller helena.enroth@gmail.com).

Bifrostobservatoriet